

Tema 1: Dyrene på Savannen

Dyrene på savannen handler om vilde afrikanske dyrs liv på savannen i den tropiske klimazone. Her kan du læse mere om:

- Dyrenes levevilkår og hvad de har brug for
- Naturområdet i troperne
- Dyrenes tilpasning til klima og fauna på savannen
- Hvordan dyrene er med til at bevare savannen

Levevilkår for dyr

Dyr er opstået og udviklet i samspil med naturen omkring dem. Nogle er tilpasset kulde, andre varme. Det er vigtigt for dyrene at de har føde, vand og fx skjul til rådighed.

Naturområder i troperne

Savanne

Savannerne i Afrika findes typisk, hvor der ikke er regn hele tiden, men hvor der en eller to regntider. Hvis det regner hele året, så vil der opstå skov i stedet for savanne.

Savannen er en stor græsslette, med typisk spredte træer og buske. På savannerne lever der mange dyrearter, lige fra de små termitter til de kæmpestore elefanter.

Regnskov

Regnskoven i Afrika er meget gamle og ligger omkring ækvator, hvor solen står lige over himlen. For at der kan være regnskov, er det især varme, lys og vand, som er vigtige.

Det skal regne mere en 2.000 mm (2 meter) om året og det er meget! I Danmark får vi cirka 700 mm om året til sammenligning. Der er aldrig frost i regnskov og det regner nærmest hver dag.

Regnskoven er det sted på jorden, hvor der lever flest forskellige dyrearter. Man mener, at halvdelen af alle dyrearter lever i regnskoven. Det skyldes bl.a. at der er mange levesteder pga. de store og høje træer og at regnskoven har været så længe på jorden.

Desuden vokser planterne hele året til forskel for vinteren i Danmark, hvor man kan sige de fleste planter holder en pause og mange dyr trækker jo væk eller overvintre skjult i jorden eller under træernes bark.

Savannerne i Afrika

Savannerne begyndte for alvor at udvikle sig i Afrika for ca. 5 millioner år siden, da der skete nogle geologiske forandringer pga. at kontinentalpladerne bevæger sig. Bl.a. Riftzonen/Rift Valley i Afrika blev større og dermed også de forbundene vulkanske bjergkæder (find Rift Valley på et kort over Afrika). Dette medførte mindre regn i det østlige Afrika og hermed var forudsætningen for savannerne i Afrika til stede. Mindre regn i et område betyder, at skovene forsvinder.

Dyrene i området kan også være med til at opretholde savannen. Elefanter holder træernes udbredelse nede på savannen. Hvis ikke elefanter vælter og æder nogle af træerne, ville flere områder blive til skov i Afrika.

Hvorfor lever der flere store dyr på savannen end i regnskoven?

Græs på savannen er helt fantastisk fødekilde, da det vokser hele tiden, når der blot er vand og varme nok. Tænk bare på græsplæner i Danmark, som skal slås med en græsslåmaskine cirka en gang om ugen om foråret og sommeren. Derfor giver græs mulighed for at meget store græsædere kan opstå, som fx næsehorn, elefanter og bøfler.

Desuden æder de forskellige dyrearter ikke den samme type græs, hvilket gør, at der kan leve mange forskellige store arter på savannen: Antiloper og gazeller æder de små urter, gnuer og bøfler det friske græs og så tager zebraen det stride, tørre og høje græs, så de ikke konkurrer om føden.

I regnskoven er dyrene ofte mindre end på savannen, da det er svært at komme frem i regnskoven pga. fx lianer og grene. Desuden er det svært at æde de store træer, som vokser i regnskoven. Døde træer bliver faktisk nedbrudt af de mindste dyr, såsom insekterne, som fx termitter eller af mange forskellige slags svampe og bakterier.

Dyrenes tilpasning livet på savannen

De mange forskellige slags dyr på savannen er igennem tiden blevet godt tilpasset til livet her. At leve på en savanne sætter store krav til dyrene på grund af fx den ekstreme varme, lange tørkeperioder og mange fjender.

Dyrene er også i en konstant konkurrence om overlevelse på savannen, både mellem planteæderne om føden, men også mellem rovdyrene og byttedyrene... man kan næsten kalde det et våbenkapløb. Bliver løverne fx hurtigere eller stærkere igennem udviklingen, så vil de kunne fange flere eller større byttedyr og måske endda helt udrydde en planteæderart, såfremt denne art ikke også forandrer sig og selv bliver hurtigere eller stærkere og større.

Desuden hjælper de forskellige arter hinanden med at holde vagt mod rovdyr. Nogle er gode til at lugte fjenden, fx næsehornet, andre er gode til at se rundt, fx strudsene. Reagerer et dyr på en fare, så får det også de andre arter til at være opmærksomme på faren.

Zebraens tilpasning til savannen

Her kan du læse et eksempel på en dyrearts tilpasning til savannen.

Zebraen:

Zebraen er tilpasset godt til den flade savanne.

Den lever primært af græs og er i stand til at æde sejt, tørt og højt græs. Den har nemlig gode fortænder både i over- og i underkæben til at bide græsset af med. Kafferbøflen har til sammenligning kun fortænder i underkæben. Den bruger derfor tungen til at trække græsset henover tænderne i underkæben, inden det rives over.

Zebraens tarm er meget lang, da det tager lang tid at fordøje det stride og næringsfattige græs.

Zebraens fødder har udviklet sig således at der kun er en af de 5 tæer tilbage, så den løber egentlig kun på en tå, kaldet en hov. Det gør at den er meget hurtig. En zebra kan løbe ca. 55 km/t i lang tid, så hvis en løve eller en leopard ikke fanger den hurtigt, må de hurtigt give op, da de ikke er så udholdende.

Zebraens pels er kort, så den har let ved at komme af med kropsvarmen.

Der er tre gode forklaringer på zebraens striber:

1. Striberne forvirrer rovdyrene, da de "opløser" dyrets form, især når zebraerne løber væk i en tæt flok. Rovdyret kan have svært ved at se hvor zebraens krop begynder og slutter, pga. "fartstriberne" og springer den ind midt i flokken af zebraer, risikerer den at blive ramt af fx en hov.
2. De skiftende hvide og sorte striber gør at den varme luft på savannen som rammer pelsen begynder at bevæge sig i små hvirvler, da sort farve tiltrækker varmen og hvid reflekterer den varme luft. Disse hvirvler er med til at lede varmen væk fra zebraen, lidt lige som små blæsere.
3. Alle zebraer har forskellige striber og nogle forskere mener, at det gør at zebraføllene nemmere kan finde og genkende deres mødre.
4. Fluer er en stor plage for dyrene i Afrika. Forsøg med forskellige mønstre på papirark, har påvist, at fluer sætter sig mindre på lige netop zebra-mønstrede ark.